

DANILO ZULJAN KUMAR

KOVANJE JEZIKOVNIH IDENTITET V SPECIFIČNIH
ZGODOVINSKIH IN GEOGRAFSKIH OKOLIŠČINAH

COBISS: 1.19

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.31.2.16](https://doi.org/10.3986/JZ.31.2.16)*Forging Linguistic Identities*, Univerza Towson, Združene države Amerike, 3.–4. april 2025

Konferenca z naslovom *Forging Linguistic Identities* (sln. Kovanje jezikovnih identitet) poteka vsaki dve leti v organizaciji Kolidža za humanistične vede (angl. *College of Liberal Arts*) oziroma njegovega Oddelka za romanske jezike in književnosti na Univerzi Towson v mestu Towson, približno 25 km severno od pristaniškega mesta Baltimore v zvezni državi Maryland na vzhodni obali ZDA. Kampus univerze obiskuje približno 22.000 študentov.

Konferenca je bila prvič organizirana leta 2017 in se osredotoča na razumevanje jezika kot družbenega pojava, ki ga sooblikujejo specifične zgodovinske in geografske okoliščine. Raziskuje vpliv jezika na oblikovanje individualnih in kolektivnih identitet, s posebnim poudarkom na vlogi narečij, večjezičnosti ter manjšinskih jezikov pri vzpostavljanju kulturnih in družbenih skupnosti. Njen glavni namen je torej predstavitev raziskav o tem, kako jezik oblikuje ter hkrati odraža zgodovinske in geopolitične okoliščine na različnih geografskih območjih sveta. Dogodek združuje raziskovalce iz različnih disciplin ter spodbuja akademski dialog in izmenjavo znanja na globalni ravni. Dobrodošli so tudi prispevki, ki obravnavajo vprašanja rabe, ohranjanja in revitalizacije manjšinskih ter avtohtonih jezikov, zlasti v kontekstu transnacionalnih in večetničnih državnih tvorb, pa tudi vpliv migracij na jezikovno rabo, jezikovne politike in oblikovanje identitet v diaspori. Poleg tega konferenca vključuje področje prevodoslovja ter poudarja pomen prevajanja kot sredstva za dostopnost, razumevanje in učinkovito medkulturno komunikacijo.

Letos je srečanje potekalo 3. in 4. aprila in je bilo glede udeležbe močno okrnjeno, saj smo se ga lahko udeležili le predavatelji iz Severne in Južne Amerike ter Evrope, medtem ko so bili referentom iz afriških in azijskih držav vizumi

Daniilo Zuljan Kumar ■ ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana ■
danila.zuljan@zrc-sazu.si ■ <https://orcid.org/0000-0003-1099-1955>

zavrjnjeni. Od 37 referentov na programu se jih je tako kar tretjina morala konferenci odpovedati. Po navedbah organizatorjev se v ameriškem visokem šolstvu in znanosti že močno kažejo posledice politike predsednika Donalda Trumpa.

Glede na program konference bi najavljene referate lahko razdelili v naslednje tematske sklope:

- jezikovne ideologije in jezikovna pravičnost (jezik kot sredstvo družbene moči, neenakost, jezikovni predsodki, jezikovna diskriminacija);
- sociolingvistika večjezičnosti in jezikovnih stikov (kodno preklapljanje, jezikovna variacija, jezikovni stik v urbanih in globaliziranih okoljih);
- jezik, identiteta in migracije (jezik kot konstitutivni element osebne, etnične, spolne ali spolno usmerjene identitete; jezik in migracijske izkušnje);
- didaktika poučevanja drugega jezika (poseben poudarek je bil na pojavu t. i. translanguaginga, tj. prehajanja med jeziki z določenim namenom, na primer vključevanje prvega jezika govorca za razumevanje strokovnih vsebin v drugem jeziku);
- jezikovna politika in načrtovanje (jezikovno načrtovanje, revitalizacija, institucionalne jezikovne politike);
- jezikovne krajine in vizualna semiotika (večjezičnost v jezikovni krajini, ožvljanje jezika skozi jezikovno krajino, npr. poimenovanje ulic v že izumrlem jeziku; javna raba jezika);
- ekolingvistika in aktivno državljanstvo (povezave med jezikom, okoljem in družbeno odgovornostjo).

V nadaljevanju se bom osredotočila le na omembo ali kratko predstavitev tematik izbranih referatov, ki sem jih poslušala.

Prvi temi, tj. jezikovnim ideologijam in jezikovni pravičnosti, sta bili posvečeni obe plenarni predavanji. Dr. Rachel Showstack, izredna profesorica za španščino in jezikoslovje na Državni univerzi v Wichiti, je v predavanju z naslovom *Community Engagement for Linguistic Justice and Health Equity* (Sodelovanje skupnosti za jezikovno pravičnost in zdravstveno enakost) predstavila raziskovalni pristop v aplikativnem jezikoslovju, katerega cilj je izboljšati dostop do zdravstvenih storitev govorcem različnih jezikov v Kansasu. Projekt vključuje tolmače, predstavnike zdravstvenih ustanov in člane jezikovnih skupnosti z namenom, da pomagajo govorcem z omejenim znanjem angleškega jezika pri komunikaciji v življenjskih situacijah, ki zahtevajo dobro jezikovno znanje, na primer pri natančnem opisu zdravstvenih težav zdravniku. Takšen pristop prispeva k jezikovni pravičnosti in zdravstveni enakosti vseh ljudi, ne glede na njihov jezik sporazumevanja in poznavanje jezika okolja.

V drugem plenarnem predavanju z naslovom *Sociolinguistics for Social Justice and Public Impact: Models, Methods, and Ethics* (Sociolingvistika za družbeno pravičnost in javni vpliv: modeli, metode in etika) je dr. Christine Mallinson,

direktorica Centra za družboslovne raziskave in pridružena profesorica za študij spola in žensk na Univerzi v Marylandu, Baltimore County (UMBC), skozi analizo jezika socialnih omrežij posameznih jezikovnih skupin v Baltimoreu pokazala, kako jezik odraža in hkrati oblikuje družbene identitete, vključno z vprašanji rase, spola in socialnega položaja.

Dva referata sta predstavila gvaranščino kot avtohtoni jezik Južne Amerike. Dr. María Alejandra Mareco, sociolingvistka iz Paragvaja, je v referatu z naslovom *Jopara: Conversational Codeswitching between Spanish and Guarani – a Sociolinguistic Study* (Jopara: pogovorno preklapljanje med španščino in gvaranščino – sociolingvistična študija) predstavila značilnosti treh osnovnih narečij gvaranščine in posebnosti jopare, govorjene različice gvaranščine z močnim vplivom španščine. Gvaranščina je v Paragvaju zaščiten jezik in poleg španščine uradni državni jezik. Yliana V. Rodríguez je v referatu z naslovom *Re-indigenization and Linguistic Heritage: the Historical and Contemporary Role of Guarani in Uruguay's Cultural Identity Formation* (Oživljanje jezika in jezikovna dediščina: zgodovinska in sodobna vloga gvaranščine pri oblikovanju kulturne identitete Urugvaja) obravnavala načine, na katere se danes v Urugvaju spodbuja vračanje k avtohtoni kulturni identiteti skozi rabo gvaranščine.

S področja jezikovnega načrtovanja smo prisluhnili Corinne Stokes, sourednici knjige *A Grammar of Arabic*, ki predstavlja netradicionalno referenčno slovnico in nov okvir za primerjalno preučevanje različic arabskega jezika. Stokesova je predstavila referat z naslovom *Arabic Dialect Prescriptivism in the Multilingual United Arab Emirates* (Normativnost v arabskih narečjih večjezičnih Združenih arabskih emirатов), v katerem se je osredotočila na koncept »pravih« in »nepravih« oblik v različicah arabskega jezika, govorjenih v Združenih arabskih emiratih. Poudarila je, da gre predvsem za jezikovne ideologije, ki odražajo družbene norme, moč in kulturne preference.

Podoktorska študentka Centra za napredne raziskave v eksperimentalnem in aplikativnem jezikoslovju (ARiEAL) na Univerzi McMaster v Kanadi Alina Dochu, Ukrajinka krimskotatarskih korenin, je predstavila referat z naslovom *Language Policy and Educational Measures for Crimean Tatar Language Vitality and Reclamation* (Jezikovna politika in izobraževalni ukrepi za revitalizacijo in obujanje krimskotatarskega jezika) o kodifikaciji krimskotatarskega jezika.

Več predavanj je bilo posvečenih različicam kreolščine. Izpostavljam referat z naslovom *Language as a Tool of Emancipation and Resistance: the Case of Creole in Guadeloupe and Martinique* (Jezik kot orodje emancipacije in upora: primer kreolščine na Gvadelupu in Martiniku), ki ga je predstavila Catherine Theodore Desire, podoktorska študentka na Univerzi v Miamiu. V njem je predstavila prizadevanja avtohtonega prebivalstva francoskih karibskih otokov za družbeno, politično in kulturno osamosvojitvev od Francije v postkolonialnem obdobju.

Kreolščina, ki je nastala kot mešani jezik med afriškimi, evropskimi in domorodnimi vplivi, je dolgo veljala za manjvreden jezik, povezan s kolonializmom in suženjstvom. Francoščina je bila uveljavljena kot edini uradni in legitimni jezik. Toda konec 20. stoletja in v 21. stoletju so številni intelektualci, umetniki in jezikovni aktivisti začeli kreolščino rehabilitirati in povzdigovati kot simbol odpora proti kulturni dominaciji francoščine ter kot orodje identitetne afirmacije. Kreolščina njenim govorcem tako ne pomeni le komunikacijskega sredstva, ampak jo razumejo kot aktivni dejavnik emancipacije, ki omogoča ljudem uveljavitev lastne kulture in glasu.

Obsežen sklop predavanj je bil posvečen oživljanju ogroženih jezikov oziroma jezikov, ki so bili v določenem okolju v preteklosti prevladujoči, danes pa so skorajda izginili. Izpostavljam referat ameriškega romanista Jamesa Michella z Univerze Salve Regina v Newportu (zvezna država Rhode Island) z naslovom *Maintaining French Language in Rhode Island? The Case of Parlons Français* (Ohranjanje francoščine na Rhode Islandu? Primer projekta Parlons Français). Predstavil je projekt z naslovom *Parlons Français*, katerega cilj je ohranjati francoščino na Rhode Islandu, kjer ta ni več materni jezik večine, a ima pomembno kulturno in zgodovinsko vlogo. Projekt odpira prostore za pogovore v francoščini, v njegovem okviru se organizirajo tečaji, jezikovne kavarne in dogodki, ki povezujejo govorce francoščine ne glede na narodnost ali ozadje (frankofonske skupnosti, priseljenci, študentje).

S področja ekolingvistike, ki je sorazmerno nova veja sociolingvistike, je Philip W. Rudd, profesor jezikoslovja na Kansaški univerzi predstavil referat z naslovom *An Evolving Sense of Ecolinguistic Citizenship in Kenya* (Razvijajoče se dojemanje ekolingvističnega državljanstva v Keniji). Skozi analizo časopisnih člankov v svahiliju je referent raziskal spreminjanje odnosa lokalnega prebivalstva do okoljskih problematik ter preučil, kako se naraščajoča okoljska ozaveščenost odraža v jezikovni rabi v obdobju dveh desetletij. Na primerih člankov je pokazal naraščanje okoljske zavesti v urbanih afriških okoljih, kar se odraža tudi v nastajanju novih izrazov, povezanih z okoljsko tematiko.

Avtorica poročila sem na konferenci nastopila z referatom z naslovom *The Relationship between Standard Slovene and Two Slovene Micro-Languages among Slovenes in the Province of Udine, Italy: the Challenges of Separatism* (Odnos med knjižno slovenščino in dvema slovenskim mikrojezikoma med Slovenci v Videmski pokrajini v Italiji: izzivi jezikovnega separatizma), v katerem sem predstavila sociolingvistične razmere Slovencev v Videmski pokrajini Furlanije - Julijske krajine v Italiji. Zaradi zgodovinskih in političnih dejavnikov so govorci nadiškega, terskega in rezijanskega narečja razvili dve močni lokalni identiteti (beneškoslovensko in rezijansko), katerih osnovni graditelj je lastno narečje. To je v danih razmerah prevzelo združevalno funkcijo, ki jo ima sicer slovenski

knjižni jezik, in postalo pisno nadnarečje oziroma mikrojezik. Funkcija beneško-slovenskega in rezijanskega mikrojezika je torej ohranjanje slovenske jezikovne dediščine, hkrati pa vztrajanje pri njuni rabi (in odklanjanje knjižnega jezika) spodbuja jezikovni separatizem, ki dejansko ogroža tudi njuno vitalnost in hkrati omejuje povezave njihovih govorcev s širšim slovenskim jezikovnim prostorom. Avtorica sem v prispevku predstavila strategije slovenskih organizacij v Italiji za krepitev vezi med lokalnimi skupnostmi in standardno slovenščino kot orodjem za ohranjanje kulturne in jezikovne identitete ter trajnostne vitalnosti slovenske manjšine na tem območju. Na referat so se odzvali trije poslušalci z vprašanji, ki so posegala na širša področja jezikovnega stika, kot jih je predstavil referat. Prvi se je oglasil Albin Aichberger, podoktorski študent na Univerzi v Miamiju, doma iz Avstrije. Sam je sicer predstavil nemško narečje alemán coloniero, ki ga govorijo potomci nemških priseljencev v vasi Colonia Tovar v Venezueli, ter unserdeutsch, tj. edini kreolski jezik, ki temelji na nemščini in ga danes govori le nekaj starejših govorcev v Avstraliji in Papui Novi Gvineji. Zanimalo ga je, kako se odnos oblasti in večinskega prebivalstva do slovenščine v Italiji kaže danes. Kot je povedal, je spremljal problematiko postavljanja dvojezičnih tabel na avstrijskem Koroškem in izrazil zadovoljstvo nad naklonjenim odnosom zdajšnjega koroškega deželnega glavarja do slovenske manjšine. Za Aichbergerjem se je oglasila Margherita Pampinella, profesorica italijanske književnosti na Univerzi Towson, sicer doma iz italijanskega Belluna v pokrajini Benečija (it. Veneto). Podrobneje jo je zanimal model dvojezičnega šolanja v Špetru, ki je bil predstavljen v referatu. Diskusijo pa je sklenil Salvatore Pappalardo, Sicilijanec, danes profesor italijanske književnosti na Univerzi Towson, ki je študijska leta preživel v Trstu in Gorici. Zanimalo ga je, kako se slovenska manjšina v Italiji vključuje v dogodke v sklopu Evropske prestolnice kulture, naziva, ki ga v letu 2025 nosita Nova Gorica in Gorica. Pampinellova in Pappalardo sta bila poleg Francisca Martineza Ibarre, sociolingvista z iste univerze, sicer Španca, glavna organizatorja konference.

Konferenca *Forging Linguistic Identities* je tako poudarila ne le pomen večjezičnosti, temveč tudi nujnost jezikovne pravičnosti v sodobnih večjezičnih in večkulturnih družbah. Kljub omejeni udeležbi je omogočila dragoceno izmenjavo raziskovalnih spoznanj in spodbudila razpravo o ohranjanju jezikovne raznolikosti kot temeljne vrednote sodobnega življenja, o vrednotenju jezikovnih kulturnih dediščin, ki se prenašajo skozi (nepriznane) manjšinske in regionalne jezike, ter o senzibilizaciji družbe glede jezikovne pravičnosti in preprečevanja jezikovne diskriminacije. S tem je konferenca potrdila svoj pomen kot forum za poglobljeno razumevanje povezave med jezikom, identiteto in družbenimi procesi ter za spodbujanje trajnostne zaščite jezikovne in kulturne raznolikosti.

Naslednja konferenca o »kovanju« jezikovnih identitet bo na Univerzi Towson marca 2027.